

ВПРОВАДЖЕННЯ БАСЕЙНОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ Р. ЗАХІДНИЙ БУГ

Забокрицька М.Р.

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Бондарук О.В.

Західно-Бузьке басейнове управління водних ресурсів, м. Луцьк

Необхідність впровадження басейнового принципу управління водними ресурсами в Україні є безперечною і не потребує додаткового обґрунтування, адже визначена положеннями статті 13 Водного Кодексу України (1995 р.), „Загальнодержавною Програмою розвитку водного господарства України” (Закон Верховної Ради України, № 2988-111 від 17.01.2002 р.), а також є відображенням основних засад головного документу, що визначає сучасну та перспективну політику країн Європейської спільноти з водних проблем – Водної Рамкової Директиви (2000/60/ЄС) [2, 6].

Вивчення зарубіжного досвіду та порівняльний аналіз стану впровадження басейнових систем управління, організаційних та економічних варіантів такого підходу свідчать про принциповий збіг поглядів у світі щодо використання басейнового управління водами, незважаючи на існуючу розбіжність в організаційних структурах управління та економічних механізмах регулювання водокористування в різних державах. Крім того, досвід розвинених країн показує, що басейнове водне управління має суттєві переваги перед територіально-адміністративним у впровадженні водної політики, зосереджуючи в одних руках як повну відповідальність за стан вод басейну, так і всі необхідні важелі регулювання, і в першу чергу – фінансові [5].

Такий підхід повною мірою повинен відповідати цілям управління водними ресурсами транскордонної р. Західний Буг, басейн якої охоплює території північно-західної України, південно-західної Білорусі та центрально-східної Польщі (де річка називається Буг). Формування водних ресурсів Західного Бугу починається на території української (верхньої) частини басейну – у Львівській області. Протікаючи по території Волинської області, на відріжку 184,8 км, річка є природним державним кордоном між Україною і Польщею [3].

Протягом 2004-2006 рр. за програмою Європейського Союзу для України з транскордонного співробітництва був здійснений міжнародний проект – „Управління басейнами річок Буг, Латориця та Уж”. Проект з транскордонного співробітництва був направлений на впровадження положень і Гельсінської Конвенції (1992 р.), і Водної Рамкової Директиви ЄС (2000 р.) щодо комплексного та збалансованого управління водними ресурсами [4].

Реалізація проекту здійснювалася за трьома основними напрямками:

- транскордонне співробітництво;
- впровадження організаційної структури управління річковими басейнами;

– комплексний моніторинг і управління водними ресурсами.

В межах басейну р. Західний Буг, з метою здійснення функцій управління, планування та контролю за використанням, охороною і відтворенням річкових вод, реалізації міжнародних програм і угод з цих питань, екологічного оздоровлення басейну, розвитку міжнародної співпраці з питань моніторингу і інформаційного забезпечення, узгодження дій із запобігання надзвичайних ситуацій, впроваджується нова, для України, система управління водними ресурсами (рис. 1), що побудована на принципі басейнового планування, задекларованому у Водній Рамковій Директиві ЄС [2, 6]. Не можна не відзначити значної допомоги і підтримки, наданої експертами проекту “Управління басейнами річок Буг, Латориця та Уж”, у її запровадженні (створенні відповідних організаційних структур басейнової системи управління водними ресурсами).

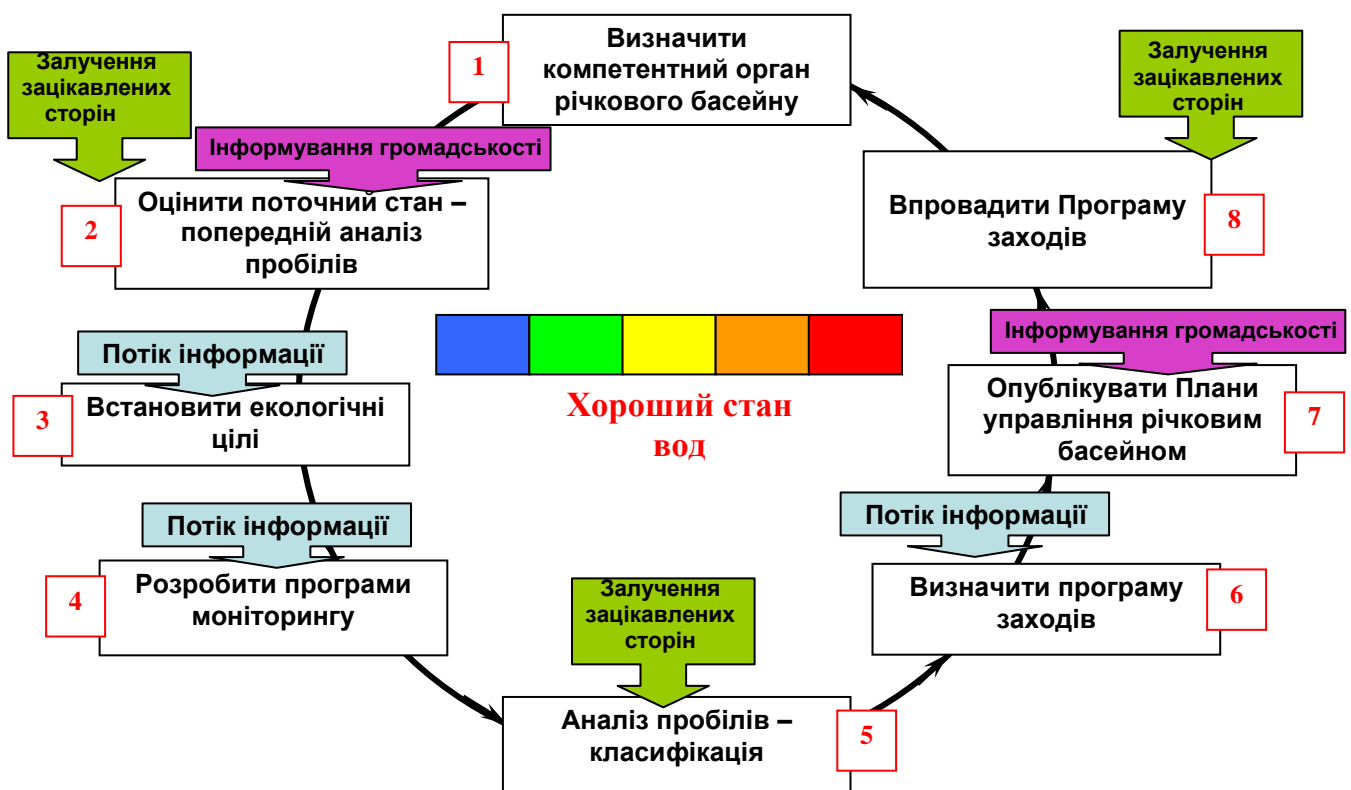


Рис. 1. Схема комплексної басейнової системи управління водними ресурсами [6]

Відповідно, для проведення заходів, що націлені на реалізацію у межах басейну Західного Бугу комплексної басейнової системи управління водними ресурсами та для забезпечення сталого розвитку Волинської і Львівської областей, на території яких розташований басейн, створено виконавчий орган з питань управління водними ресурсами – *Західно-Бузьке басейнове управління водних ресурсів* (БУВР) (наказ Державного Комітету України по водному господарству – № 326 від 22.11.05 р.) (рис. 2) [1].

Згідно з Положенням „Про Західно-Бузьке басейнове управління” (наказ Державного Комітету України по водному господарству – № 339 від 06.12.05 р.) Західно-Бузьке БУВР у процесі виконання покладених на нього завдань взаємодіє з обласними державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування,

територіальними органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, іншими органами виконавчої влади та водогосподарськими організаціями, водокористувачами, громадськими об'єднаннями, розташованими в межах басейну.

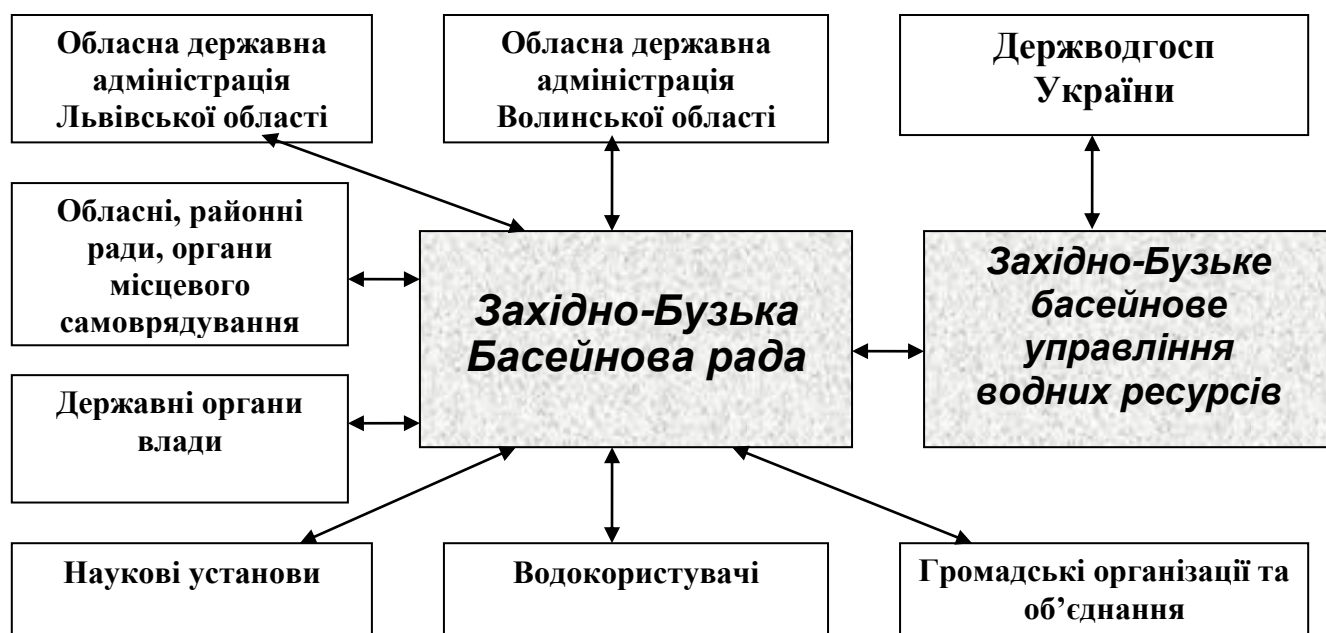


Рис. 2. Схема організаційної структури басейнової системи управління водними ресурсами Західного Бугу

Західно-Бузького БУВР виконує наступні функції:

а) управління річковим басейном

- організація розробки Схеми комплексного управління водними ресурсами басейну (СКУВР);
- організація розробки і реалізації Довгострокової цільової басейнової програми комплексного розвитку водних ресурсів Західного Бугу;
- на підставі матеріалів СКУВР – планування раціонального використання водних ресурсів, включаючи встановлення лімітів водокористування;
- участь у роботі виконавчих органів в рамках Єврорегіону "Буг".

б) виконання басейнових програм і басейнових планів

- планування заходів, спрямованих на задоволення потреб населення і галузей економіки у водних ресурсах, поліпшення якості води, збереження водоохоронних, рекреаційних властивостей водних об'єктів басейну;
- координація роботи органів місцевого самоврядування по відновленню й охороні водних об'єктів, встановленню водоохоронних зон і режиму господарської діяльності в межах цих зон;
- взаємодія з Басейною Радою, забезпечення умов для її роботи;
- координація науково-дослідних робіт відповідно до Довгострокової програми розвитку басейну;
- регулювання процесів проектування і будівництва в басейні об'єктів, що впливають на екологічний стан і водні ресурси.

в) управління даними про якість води й екологічний стан басейну

- аналіз і узагальнення інформації про екологічний стан басейну, водоспоживання і водовідведення, прогнозування змін якості і кількості водних ресурсів;
- проведення державного водного кадастру, державного обліку використання вод басейну;
- розвиток і впровадження інструментів інформаційного забезпечення (бази даних і ГІС);
- забезпечення державних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування і населення інформацією про стан водних і водогосподарських об'єктів на території басейну.

г) моніторинг і експертиза

- організація національного і транскордонного моніторингу водних ресурсів;
- збір та узагальнення даних моніторингу вод, який проводиться різними суб'єктами моніторингу в басейні Західного Бугу, з метою створення банку даних для спільного користування, надання необхідної інформації зацікавленим організаціям;
- участь в експертизі Програм розвитку регіонів та інвестиційних програм у частині впливу на екологічний стан і якість вод басейну.

д) фінансово-економічне забезпечення програм розвитку басейну

- проведення ефективної інвестиційної політики по реалізації цільових програм використання й охорони водних ресурсів;
- підготовка пропозицій і граничних розмірів ставок платежів і тарифів за водокористування й удосконалення порядку встановлення стягнення плати за користування водними ресурсами;
- підготовка для затвердження Басейною Радою Довгострокових цільових програм і Басейнових планів, річних бюджетних та звітів виконання фінансових планів;
- підготовка щорічного бюджету і звітів про фінансування заходів Програми розвитку басейну.

е) державне регулювання використання водних ресурсів

• здійснення, в межах своєї компетенції, контролю за дотриманням вимог водного законодавства України, стандартів, нормативів, правил і інших правових актів, що мають обов'язкову силу для всіх користувачів водними об'єктами басейну, при проведенні усіх видів робіт, пов'язаних з використанням і охороною вод і відновленням водних ресурсів;

• узгодження з відповідними державними органами дій по видачі, припиненню дії й анулюванню дозволів на спеціальне водокористування;

• участь, разом з місцевими органами виконавчої влади, в міжрегіональному розподілі і перерозподілі водних ресурсів на основі прогнозів соціально-економічного розвитку, Схеми комплексного управління водними ресурсами басейну Західного Бугу, басейнових програм і водогосподарчих балансів;

• введення при надзвичайних ситуаціях обмежень норм водокористування й умов водозаборів.

Пізніше, на підтримку діяльності Західно-Бузького БУВР та для більш ефективної взаємодії між Волинською та Львівською областями підписано „Угоду про співробітництво в галузі використання і охорони водних ресурсів басейну р.Західний Буг” (м. Луцьк, 8.12.2005 р.) [1].

Сторони Угоди, враховуючи важливе значення Західного Бугу для соціально-економічного розвитку регіону, а також транскордонне розташування його басейну на території трьох держав, домовилися про:

- сприяння в розробці та впровадженню моделі басейнового управління водними ресурсами Західного Бугу;
- сприяння в утворенні Басейнової Ради Західного Бугу;
- сприяння в розробці і виконанню Довгострокової програми екологічного оздоровлення басейну і покращення якості води, що розроблятиметься на підставі загально-басейнових цілей і стратегії, визначених Басейною Радою;
- співробітництво в управлінні водними ресурсами між державними органами та органами місцевого самоврядування у двох областях, водокористувачами та громадськими організаціями;
- здійснення ефективного обміну (на регулярній основі) екологічною, гідрологічною, гідрохімічною, гідробіологічною, метеорологічною та водогосподарською інформацією між усіма учасниками Угоди;
- координацію зусиль по залученню міжнародних організацій та окремих країн для отримання технічної та економічної допомоги, направлених на досягнення безпечного для здоров'я людей екологічного стану і хорошої якості води річки, а також збереження біологічного різноманіття і заповідних територій в басейні;
- проведення спільних дій щодо розвитку співробітництва з відповідними органами управління водними ресурсами Західного Бугу в Білорусі та Польщі;
- співробітництво при надзвичайних ситуаціях.

На нашу думку, виконання сторонами Угоди всіх, вище перерахованих, зобов'язань сприятиме плідній співпраці щодо обміну інформацією про стан водних ресурсів у басейні, а також дасть можливість координувати дії органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських організацій по покращенню екологічного стану і якості води та безпечного водокористування в басейні Західного Бугу.

Згідно Угоди, рішенням Волинської та Львівської обласних Рад і обласних державних адміністрацій, створено постійно діючий, консультативно-дорадчий орган управління в басейні річки – *Західно-Бузьку Басейнову Раду* (17.03.2006 р.) [1]. До її складу увійшли представники як державних органів виконавчої влади, виборних органів обласного та районного рівнів і органів місцевого самоврядування, так і представники водокористувачів, наукових установ та громадських організацій обох областей (всього 45 чоловік) (див. рис. 2).

Головною метою створення Західно-Бузької Басейнової Ради є впровадження ефективного механізму по виконанню заходів Довгострокової цільової басейнової програми з метою поліпшення якості води та екологічного оздоровлення басейну.

Басейнова рада згідно з покладеними на неї завданнями:

- приймає участь в розробці, розгляді та узгодженні Схеми комплексного управління водними ресурсами басейну і Довгострокової цільової басейнової

програми комплексного розвитку водних ресурсів Західного Бугу;

- погоджує (на сесіях) щорічний Басейновий план діяльності з реалізації Довгострокової цільової басейнової програми комплексного розвитку водних ресурсів Західного Бугу, визначає напрямки найважливіших (пріоритетних) заходів з екологічного оздоровлення басейну і вносить пропозиції щодо механізму їх фінансування;

- співпрацює з відповідними міжнародними організаціями, насамперед з питань розробки програм, проектів, отримання технічної та фінансової допомоги для забезпечення оздоровлення екологічного стану басейну.

Діяльність секретаріату Басейнової Ради та організацію її засідань (в 2006 р. відбулося дві сесії, на яких було обговорено екологічну ситуацію в басейні та визначено основні напрямки діяльності для її покращення) забезпечує Західно-Бузьке БУВР.

Список літератури

1. *Бондарук В.О.* Управління водними ресурсами в басейні р. Західний Буг / Матеріали науково-практичної конференції IV Міжнародного водного форуму „АКВА УКРАЇНИ – 2006”. – К.: 2006. – С. 56-58. 2. Водна Рамкова Директива ЄС 2000/60/ЄС. Основні терміни та їх визначення. – К., 2006. – 240 с. 3. *Забокрицька М.Р.* Гідрохімічний режим та оцінка якості річкових вод басейну Західного Бугу на території України: Автореф. дис. ... к. геогр. н. 11.00.07 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка – К., 2005. – 20 с. 4. *Забокрицька М.Р., Хільчевський В.К., Манченко А.П.* Гідроекологічний стан басейну Західного Бугу на території України. – К.: Ніка Центр, 2006. – 184 с. 5. *Закорчевна Н.Б.* Концептуально-методологічні підходи до формування та організації державної системи управління водними ресурсами // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія, 2006. – Т. 11. – С. 18-21. 6. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy // Official Journal of the European Communities. – L. 327, 22.12.2000. – 72p.

Внедрение бассейновой системы управления водными ресурсами р. Западный Буг

Забокрицкая М.Р., Бондарук В.О.

Показан процес создания организационных структур, работа которых направлена на реализацию комплексной бассейновой системы управления водными ресурсами реки Западный Буг в соответствии с Водной Рамочной Директивой ЕС.

Implementation of the basin system of water supply management of the river Zapadniy Bug

Zabokrytska M.R., Bondaruk V.O.Z

The process of creation of organizational structures, whose work is directed upon the realization of complex basin system of water supply management of the river Zapadniy Bug on accordance with EU Water Framework Directive was determined.